

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. Quid, & quarum rerum proprie sit creatio: & an sit actio immanens in Deo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

D V B I V M I.

Quid, & quarum rerum proprie sit creatio: an sit actio immanens in Deo, vel potius transficiens; & qualis.

S. Thom. 1. 2. q. 45. a. 1. 3. 4.

TOta hæc questio de Creatione in genere, per se quidem ac sua natura antecedit omnem tractationem de Creaturis in particulari; quare etiam à S. Thoma 1. part. q. 45. & sequentibus tribus, Tractationi de Angelis merito anteposita est: sed quia maximam habet affinitatem cum creatione mundi corporci, atque etiam vt materia de Angelis magis esset simplex & inter se coniuncta, atque à reliquis separata, consultius existimaui, eam in hunc locum transferre.

Quod vero ad præsentem dubitationem spectat, quatuor quaritur; 1. quid sit creatio. 2. quibus rebus proprie conueniat creari. 3. An sit actio immanens in Deo, vel transficiens. 4. Qualis.

3 Quod ad primum atinet, sermo est de creatione proprie dicta, prout opponitur generationi, aliisque mutationibus. Et certa atque ab omnibus recepta est doctrina S. Thomæ hic q. 45. a. 1. argum. *sed contra*, & resp. ad 3. vbi cum glossa super illud Genes. 1. *In principio creauit Deus cælum & terram*, dicit Creare esse *aliquid ex nihilo facere*, seu producere; quo fit, vt creatio sit productio rei ex nihilo, seu ex non ente; Quod declarans ait, illud *Ex nihilo*, non designare causam materialem, sed *ordinem tantum*, vtique solum cum respectu rationis: quia res creata ad nihilum non habet respectum realem, vt recte notauit Gregorius de Valentia disp. 3. q. 2. pun. 1. *Sicut cum dicitur*, inquit, *post mane, fit meridies*.

4 Et addit, cum ordinem dupliciter ijs verbis significari posse; affirmatiuè scilicet, & negatiuè. Affirmatiuè quidem, quando illud, *Ex nihilo*, ita accipitur, vt negatio subiungatur præpositioni *Ex* quasi nimirum dicas, *Ex non aliquo*, seu *Ex non ente*: negatiuè autem, quando negatio intelligitur anteponi præpositioni; ita vt sensus sit, *Non ex aliquo*. Et utroque modo, inquit, *verificatur illud*, cum (in descriptione creationis) dicitur, *Ex nihilo aliquid fieri*; cum aliquo tamen discrimine, vt mox addit: *Nam primo modo præpositio Ex importat ordinem (nudum cuiusdam prioritatis.) Secundo modo importat habitudinem cause materialis, quæ negatur*. Ita S. Thomas; Quod intelligendum iuxta ea, quæ dicuntur dub. 3. vt prior expositio posteriorem fulciat; nec ab ea planè seiungatur.

5 Eodemque modo Creationem definierunt Hugo Victorinus lib. 1. de sacram. part. 1. cap. 1. Anselmus. c. 8. Monolog. & consentiunt Scholastici in 2. d. 2. Ratio est. Quia creatio, prout ab alijs mutationibus seu productionibus differt, est emanatio seu productio totius Esse: Ergo nullum esse præsupponitur ad creationem, adeoque est productio ex nihilo. Consequentia probatur: quia in nulla

productione præsupponitur id quod fit, sed potius priuatio seu negatio eius quod fit; sic enim homo fit ex non homine; album ex non albo, &c. cum ergo totum Esse rei per creationem producatur, necesse est, vt nihil ipsius rei præsupponatur, proinde Creatio est productio ex nihilo. Quare etiam ex communi fatetur Vasquez hic d. 172. c. 3. particulam *Ex* saltem significare ipsi? Nihili velut termini à quo antecessionem naturæ, vt docuit etiam Scotus in 2. d. 1. q. 2. et si quidam etiam antecessionem temporis requirant, de quo dub. 3.

Quod ad secundum atinet, recte docet idem S. Thomas ead. q. 45. art. 4. Creari proprium esse substantentium; *sive sint*, inquit, *simplicia, sicut substantia separata, sive sint composita, sicut substantia materiales*. Vbi ex preesse docet, etiam composita materialia proprie creari. Ratio est. Quia creari cum terminetur ad Esse, non nisi ijs proprie conuenit, quibus proprie & simpliciter conuenit esse; hoc autem non conuenit nisi substantentibus. Idè probat in argum. *sed contra* ex illo Gen. 1. v. 1. *In principio creauit Deus cælum & terram*; vbi creationem proprie accipi supponit ipse, & omnes communiter affirmant: speciatim Molina tract. de oper. sex dierum disp. 2. ex instituto probat, cælum, vna cum terra & aqua, *productum à Deo fuisse ex nihilo, per creationem preesse sumptam*.

Nec obstat, quod composita non sunt ex nihilo, sed ex suis principijs componentibus, quæ natura priora sunt ipso composito. Nam vt ipsemet S. Thomas cit. q. 54. art. 4. ad 2. respondet, Creationi non obstat, quod compositum sit ex præexistentibus natura principijs, si modo nullum ex ijs tempore præcesserit. *Quia compositum*, inquit, *sic dicitur creari, quod simul (tempore) cum omnibus suis principijs in esse producitur*. Idem docet Gregorius de Valentia disp. 3. q. 2. p. 1.

Qua de causa non probatur, quod Vasquez hic disp. 174. cap. 4. num. 17. & cum eo nonnulli recentiores docent, *compositum secundum rationem compositi nunquam creari, sed ex aliquo produci; etiam si secundum se totum omnino incipiat: eo quod vocula, Ex nihilo, in definitione creationis posita, excludat omne subiectum, vel etiam principium constitutum, quod saltem natura prius sit*. Id quod etiam sensisse putat Gabrielem in 2. distinct. 1. q. 4. a. 1. Sed hoc plane repugnat S. Thomæ, & comuni antiquorum Theologorum sententiæ, vt dictum.

8 Rectius idem Vasquez disput. 172. cap. 3. num. 10. rationem creationis proprie & strictè acceptæ explicans, ait, *perinde esse rem ex nihilo, tanquam ex termino à quo, produci, atque nihil præexistere ante productionem, quod ad illius rei constitutionem quodammodo pertineat: vel quod idem est*, inquit, *atque rem fieri secundum se totam, seu vt dixerat S. Thomas loco citato ad 2. simul (vtique tempore) cum omnibus suis principijs in Esse produci*.

Ex quo colligitur, cum in vno eodemque instanti temporis, cælum factum sit secundum se totum atque in Esse productum, cum omnibus suis principijs; nec adeo vllum ex his ante instans illud productionis præxiterit, proprie vtique cælum ex nihilo creatum dici debere, etiam si natura prius, quam forma eius, ipsumque totum cælum

produ-

producereur, præcesserit materia: vt etiam in terra accidit, iuxta illud Sap. 11. v. 18. *Omnipotens manus tua, qua creauit orbem terrarum ex materia inuisa.*

9 Quod ad tertium atinet, cōtrouersū est; quid à parte rei sit hæc productio, quam diximus esse creationem. Etenim S. Thomas cit. q. 4. a. 3. in corp. & ad 1. dicit, creationē actiue sumptā, significare actiue diuinā, (vtiq; in reflectionem aut volitionē) *qua est eius essentia, cui relatione (rationis) ad creaturā passiuā accepta nihil aliud esse, quam relationē quandā creaturæ ad creatore, vt ad principiu sui esse.* Quod ita est simpliciter asserunt & tuerentur Caietanus, & Thomistæ ibidem, i. c. Richardus in 2. dist. 1. a. 1. q. 2. & 3. Durandus q. 2. Capreol⁹ q. 2. & Ferrariensis 2. cont. gēt. c. 16. & 18 quos sequitur fere Gregorius de Valentia hic disp. 3. q. 2. pun. 2. Vasquez hic disp. 173. c. 2. vbi dicit, creationē nihil aliud esse, secundū re, præter relationem ipsam creaturæ pēdētis à creatore. Differt tñ à sententia S. Thomæ, dum negat, actionē ipsam creationis in Deo esse. Air n. n. 4. *Actio ex passio, qua sunt motus, sunt in passio: sed actio, qua non est motus, in agente, passio vero est in passio. Quocirca creatio actio esset quidē, inquit, in Deo create, sicut et relatio creatoris, nisi alias ipse non esset, capax actus relationis ex respō. &c.* Nec videtur dislicere Scotus in 2. d. 1. q. 5. nisi quod sentit, creationem esse relationē transcendentā, vt refert et Caietanus hic q. 5. a. 3.

10 Fundamentum est. Nam si actioni desit ratio motus & transmutationis, nihil aliud videtur superesse, quam pura relatio; nec alio modo à nobis explicari, aut etiam intelligi potest, quam cōceptu solius relationis: talis autē actio, est creatio, eo ipso, quod non habet, nec supponit subiectū, quod vtiq; termino à quo, & ad quem substando, moueatur aut mutetur.

11 Nihilominus verior, & receptæ Philosophiæ conformior sententia est, creationē non esse quidē proprie motū, aut mutationē, vt cum S. Thoma loc. cit. fatetur omnes, esse tñ in ipsa creatura modum quandam absolutum, nō realiter strictē, sed modaliter distinctum à creatura, cum respectu transcendentali ad Deū creatorem, quo creaturæ ex Deo emanant; quiq; adeo habeat, veram & propriam rationē, tum influxus cuiusdam & actionis transeuntis, tum passionis, adeoq; dependentiæ, diuerso respectu. Ita post Egdiū, Ockamum, Gabrielem, Argentinam, Aureolū, docent Molina hic cit. q. 45. a. 3. & Suarez Metaph. disp. 20. sect. 25. Fauet etiam ipse S. Thomas in 1. d. 40. a. 1. ad 1. quatenus creationem vocat *actionem transeuntē, & æquiparat illam calefactioni.* Sed & Gregorius de Valentia q. 3. pun. 1. expresse docet, Deum non producere creaturas per respectum, siue sit rationis, siue realis; sed per aliquid prius eo respectu, &c.

12 Probat. Tum quia creatio nō minus sortitur nomen ab effectu transeunte, quā calefactio aut frige factio: Est ergo nō minus, quā ille, idē cū suo termino, adeoq; in ipsa creatura quasi recepta. Tum quia iuxta vniuersalē Aristotelis doctrinam, omnis actio trāsiens transit extra agēs, & recipitur in subiecto passio; trāsiens a. est, cuius terminus proprius & intrinsecus est, aliquid extra principiu agens productū; vti in creatione accidit. Tum quia nulla actio vel passio est mera relatio; alioquin n. actio poneretur in prædicamento relationis. Tum quia relatio prædicamentalis ad agens sequitur actionem vel passionē tanquā fundamentū; quæ proinde debent esse distincta ab ipsa re-

latione prædicamentali. Antecedens probatur. Quia relatio ad agens, requirit necessario aliquid fundamentum, vt patet: nec vero aliud in præfenti assignari potest, quam ipsa realis processio seu dependentia creaturæ à creatore, quæ sub ratione dependentiæ à Deo, est creatio passiuā, sub ratione autem influxus rei creatæ suum esse tribuentis, est creatio actiua: quandoquidem ipsa essentia, aut volitio, seu cognitio diuina, cum ab æterno sint in Deo, per se immediate nequeunt esse proximum & immediatum fundamentum eiusmodi relationis temporalis. Tū quia voluntas & intellectus diuinus, actusque earundem potentiarum, sunt principium quo creationis: Ergo non sunt ipsa creatio. Deniq; verius est, potentiam executiuam in Deo, quæ est immediatum principiu creationis, esse ratione distinctam ab intellectu & voluntate, seu actibus intelligendi & amandi eiusdē Dei, vt suo loco dictū disp. 2. q. 1. dub. 2. Ergo creatio, quæ formaliter & immediate est actus potentia executiue in Deo, non est ipsa intellectio aut volitio diuina, aut vllus omnino actus immanens in Deo.

13 Ad fundamentū oppositum, negatur assumptum: quia ratio, cura actio & passio nō sunt puræ relationes, sed aliquid distinctum à relatione, nō est ratio mutationis vel motus; sed id potius habent ex cōmuniissima ratione sua, quatenus actio & passio sunt, vt dictū.

Quod vero præterea S. Thomas, Caietanus, aliiq; nonnulli in contrarium citati authores, vniuersim subinde indicant, actionem etiam transeuntē esse in ipso agente formaliter, suppono ex cōmuni Philosophia parum esse probabile. Deniq; notandum, etsi creatio formaliter non sit pura relatio, vt dictum, eam tamen esse fundamentum relationis realis & prædicamentalis in creatura resultantis; eum è contrario relatio Creatoris ad creaturam sit tantum rationis; iuxta S. Thomam hic cit. q. 45. art. 3. ad 1.

14 Quod ad quartū atinet, controuertitur, an Creatio, siue consideretur vt actio, siue vt passio, sit in aliquo prædicamento. Cuius difficultatis decisio pēdet ex eo, an sit verū accidens. Etenim non esse verū accidens, vrget ratio S. Thomæ, quā ipse sibi obicit cit. a. 3. obiect. 3. Si enim esset verum accidens, tunc vt sic formaliter esset in subiecto; nec vero subiectum eius aliud esse posset, quam ipsa res creatæ: at vero hoc est impossibile. Quia subiectū prius est accidente, & cōseruat accidens: res vero creatæ, cū sit terminus creationis, in quantum actio est vel passio, posterior est ipsa creatione: quandoquidem vniuersim terminus est aliquid posteri⁹ actione & passione, cuius est terminus.

15 Ad hoc argumētū respondet S. Thomas 1. p. q. 45. a. 3. ad 3. quod *Creationis secundum quod significatur vt mutatio, creaturæ est terminus; sed secundum quod vere est relatio, creaturæ est eius subiectum, & prius cū in esse, sicut subiectum accidente; sed habet quandā rationem prioritatis ex parte obiecti, ad quod dicitur, quod est principium creaturæ.* Ita S. Thomas: & sensus videtur esse, creaturam nō esse vere & proprie terminū creationis, sed significari per modum termini, si cōsideretur creatio per modū mutationis, cū tñ ipsa non sit mutatio. Re ipsa vero creaturam esse subiectū creationis, in quantum nuda relatio est, vt esse iā antea dixerat S. Thomas, ac proinde nihil ob stare, quo minus creatio sit verum accidens, & in prædicamento Relationis. Sed reuera hæc responsio non satisfacit; quia creatio, et-

iam si non sit mutatio, est tamen vera actio, seu productio adeoq; via ad creaturam, velut terminum, siue interim sit mera relatio, siue modus absolutus; id quod etiam fatetur Vasquez cit. disp. 173. c. 2. n. 5.

16 Qui tamen nihilominus negat, creationem esse in aliquo prædicamento; quia siue sit modus absolutus, siue, ut ipse putat, mera relatio, non est tamen verum accidens; eo quod non sit aliquid ex natura rei distinctum à substantia; cum tamen, etsi quidem vniuersim non requiratur, ut prædicamenta omnia distinguantur inter se ex natura rei, certe tamen ad verum accidens prædicamentale requiratur, ut à substantia à parte rei distinguatur; quandoquidem alias non est verum & reale accidens substantiæ.

17 Sed nec ista responsio probatur. Quia cum creatio sit vera productio substantiæ, omnis a. productio rei create ex natura rei distinguatur ab ipsa re producta, non videtur recte negari, creationem ex natura rei (modaliter) distinguari à re creatâ. Et confirmatur. Quia creatio secundum sententiâ, quâ sequitur Vasquez, à parte rei formaliter est relatio; res autè creatâ formaliter non est relatio. Taceo, quod creatio formaliter nõ semper durat, quâ diu res est, ut expresse docet S. Thomas cit. q. 45. a. 3. ad 3. vbi ait: *Neq; tamẽ oportet, quod quâ diu creatura sit, dicatur creari; quia creatio importat habitudinem creaturæ ad creatorem, cum quadam nouitate seu inceptioe.* Sed de hac re plura dubio 3.

18 Respondeo igitur, creationem, siue consideretur, ut est actio, siue ut est passio, conuenire quidem cū accidente in hoc, quod nullo modo est, nec esse potest sine substantia, cui quasi inexistat, siue cum qua identificetur; reuera tamen verus accidentis non esse; ac proinde nec in prædicamento actionis constitui. Tum quia constituit vnum per se cum substantia rei create, de cuius substantia est illa dependentia à Deo, per actionem, quæ est creatio, saltè si consideretur simul, prout est conseruatio. Tum quia ex natura sua independens est à subiecto; si quidem hoc de ratione eius est, quod sit actio, seu productio independens à subiecto. Alia ratio est calefactionis, uti pater; alia itè (ex parte) ratio generationis substantialis; siue hæc consideretur, ut est productio forme substantialis; hæc enim sit depèdēt à materia, velut subiecto; siue ut est vnitiõ materiæ cum forma, nam & hæc sit dependenter ab extremis vnièdis, natura præsuppositis, in quorũ vno vel utroq; inhæret vnio; siue interim generatio seu actio substantialis sit in prædicamento actionis, siue non; de quo Philosophi disceptant.

19 Est ergo actio creationis, modus quasi quidã substantialis, qui proprie non dependet à subiecto; tamen nullo modo esse possit nisi per identitatem cū re modificata, hoc est, creaturâ. In qua re conuenit aliquo modo cum actione illa, per quã quantitas in Eucliaristia cõseruatur sine subiecto; quia neq; ista actio formaliter ut sic inhæret, aut inhære pot in aliquo tanquã subiecto, quia est via, per quã quantitas ponitur extra subiectum, ut docet Albertinus tō. 2. Prædicam. Quantit. disp. 1. q. 3. n. 11. Vbi tñ nihilominus addit, actionem, per quã quantitas conseruatur sine subiecto, habere rationem accidentis; quia ad hoc, inquit, sufficit, ut illa actio sit via ad terminũ accidentalem & sit inseparabilis saltè naturaliter à suo termino, & non faciat vnum per se cum illo, de quo a-

DVBIUM II.

An proprium sit solius Dei creare.

S. Thom. 1. p. q. 45. a. 2. 5. 6. 7. 8.

1 SVpponendũ in hac re primo, tanquã ex fide certum, Deum re ipsa, tanquã causam principalem & independentem, creasse & produxisse cœli & terrâ; adeoq; totum mundum, & omnia quæ in ipso comprehenduntur; creando nimirum propria creatione saltè Angelos, animas, & materiã primã; quæ sine cõtrouersia capaces sunt propriæ creationis, nec possunt nisi per propriã creationem existere; quicquid sit de creatione compositorum, (de quib. actũ dub. 1.) quæ tamen ipsa quoq; iuxta fidem, velut causã principalis produxit, quicquid hæretici mox citandi dixerint: Pater hoc ex innumeris scripturæ locis, præsertim Gen. 1. Neq; vero creare est proprium alicuius persone, iuxta cõmunem S. Thomæ q. 45. a. 6. sed conuenit omnibus tribus personis, & earum singulis, secundum essentiam, nimirum reduplicatiue; nã specificatiue conuenit & singulis quoad propriam personalitatem; quo modo intelligèdus Gregorius de Valentia disp. 3. q. 2. pun. 3. Interim tamen vi quadam appropriatione Patri tribuitur potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas, ita creator esse, attribuitur Patri; ut ei qui non habet virtutem creandi ab alio; Filio tribuitur, quod per illum creata sint omnia; Spiritui sancto, quod per illum gubernentur omnia, ut docet S. Thomas cit. q. 45. a. 6. de qua res supra disp. 4. q. 1. dub. 7.

2 Secundo suppono, re ipsa solum Deum creasse & produxisse mundum ex nihilo, uti eadẽ scriptura testatur; Genes. 1. & definitur in Concilio Lateran. cap. Firmiter, de sum. Trin. & fid. Cathol. & docet S. Thomas q. 44. a. 1. & q. 65. a. 3. etsi id perperam negatum olim fuerit à multis hæreticis, qui aut totius mundi, aut saltè rerũ corporearũ, vel certe quarundã singularium rerum productionem, Deo abrogatã, Angelis, aliisue Virtutibus seu intelligẽtiis, aut malo cuidã Principio tribuerunt. In quib. fuerunt. Simon Magus, apud Irenæum l. 1. aduer. heres. c. 20. & Menander eiusdem Magi discipulus apud Irenæum ibidẽ c. 21. item Saturninus, apud Irenæum ibidem, Tertullianus lib. de præscript. & Augustinus lib. de hæres. har. 3. item Basilides Menandri discipulus, apud eundem Irenæum l. 1. c. 23. item Carpocratiani & Gnostici apud Irenæum c. 24. qui hæretici omnes dicebant, mundum non à Deo, sed ab Angelis conditũ fuisse; in qua re tamen variabant, vel videre est apud citatos, & notauit Gregorius de Valentia disp. 3. q. 1. pun. 1. Huc spectant etiã Cherintus apud Irenæum cap. 25. & Manichæi, apud Augustinũ hæres. 46. & Epiphanium hæres. 66. item Audiani apud Theodoretum l. 4. hist. c. 10 & lib. 4. hæret. fab. & apud Augustinum hæres. 75. Deniq; Albigenes cum Manichæis senserunt, creaturas visibiles non esse à Deo bono, sed à malo Deo, ut inter alios errores eorundem refert Antoninus 3. part. hist. tit. 19. cap. 1. Quæ omnia manifeste aduersantur scripturæ Gen. 1. Item Plal. 145. v. 6. *Qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt.* Quod etiã habetur Act. 14. v. 14. Et Rom. 11. v. 36. *Quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia.*

3 His positis, est Assertio I. Solius Dei velut causæ principalis adeo proprium est creare, seu re aliquam ex nihilo producere, ut id nec secundũ absolutã Dei

poten-